

Становище
на
Росен Русев, доцент по съвременна философия, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“
относно
дисертационния труд на Джоузеф Томас Милбърн (Joseph Thomas Milburn) за
придобиване на научна и образователна степен „Доктор по философия“
по 2.3 Философия (Философия с преподаване на английски език)
озаглавен
„Светът на Мураками: Екзистенциални и спекулативни теми в работата на Харуки
Мураками“
(*Murakami-World: Existential and Speculative Topics in the Work of Haruki Murakami*)
с научен ръководител проф. Александър Л. Гънгов, СУ „Св. Климент Охридски“

Предложеният дисертационен текст се фокусира върху релевантността на творчеството на съвременния японски писател Харуки Мураками по отношение на това, което авторът Джоузеф Милбърн определя и формулира в изложението като "концептуална работа" (Concept Work). От своя страна изложение се разгръща в контекста на една по-широка тема – тази за отношението между философия и литература, като в процеса авторът прави сериозно и задълбочено усилие да идентифицира съществени допирни точки и отношения между тези две области на културата. Предложената теза е дисертабилна и е изследвана и подкрепена с помощта на текстове и идеи идващи най-вече от съвременната философия, психоаналитична теория, и литература. Като цяло, дискусиата на автора е добре структурирана, а аргументацията му убедителна, предлагаща множество гледни точки и релевантно тяхно критическо осмисляне в рамките на повече от 50,000 думи. Като всеки текст и този може да се подобри в определени отношения, но предложените подобрения са от спомагателно естество и не бe би следвало да оставят съмнения относно качествено свършената работа от автора като цяло.

В увода си, Милбърн формулира целта на дисертацията си най-общо като опит за "задълбочаване на философската ангажираност с работата на Харуки Мураками", като този опит върви заедно с предложен от него (Милбърн) подход за философията на литературата наречен "концептуална работа" (с. 4). Въпросният подход се фокусира върху "философското в литературното и литературното във философското" и е отнесен към целите на философската литература, които авторът свързва с формирането на "концепти", "концептуални способности", и "концептуална само-терапия" (с. 4).

В първият от трите основни раздела на изложението, авторът излага своята представа за "концептуалната работа". В дискусиата си, той се опира най-вече на философски идеи на Жил

Делюз и Феликс Гатари, но също и на автори като Айлийн Джон, Йохан де Смедт и Хелен де Круз, като свързва концептуалната работа, както с работата на философите и писателите, така и с тази на читателите. Концептуалната работа се свързва също с понятието за "концептуална само-терапия", което авторът извлича от късната представа на Лудвиг Витгенщайн за ролята на философията. Авторът осмисля това понятие основно чрез интерпретации на Дейл Джакет, а връзката ѝ с литературата с помощта на критични гледни точки на Херберт Маркузе и примери от творчеството на Ърнест Клайн. Тук бих искал да отбележа, че авторът много точно е схванал смисъла на Витгенщайн, че един вид философия води до философската болест, а друг до нейната терапия (с.18), но смисълът на "само-терапия" мисля изисква по-обстойна дискусия, включително в изложението като цяло. Авторът обобщава своята дискусия на "концептуалната работа" правейки връзка и с представата на Ричард Рорти за т. нар. "поучителен разговор" (edifying conversation), която пък се опира в голяма степен на представата на Ханс-Георг Гадамер за релевантността на херменевтиката за настоящето чрез ролята ѝ в образованието и формирането на личността (Bildung).

Във втората глава, авторът свързва творчеството на Мураками с аналитичната психология на Карл Юнг, фокусирайки се основно върху понятия като Аз, архетипен имидж (образ), мит, психика, (колективно) несъзнателно, Dasein и др. Тук авторът се опира най-вече на перспективи предложени от Матю Стречър и Роджър Брук, но също на гледни точки от Джей Рубин и Ребека Сътър. С включването на тези понятия в дискусията си, авторът в определен смисъл прави своята представа за "концептуалната работа" по-обстойна и онагледена, като тя сега е също така отнесена и към конкретни произведения на Мураками, включително *Крем* и *Убийството на командора*, на които се гледа като на "литературен материал" за тази работа. Авторът дискутира комплексните отношения на имиджи (образи), понятия, въображение и метафорика в творческия и мисловния процес, като в конкретиката на "литературния материал" изкарва на преден план метафората на Мураками за "кръга с безкрайно много центрове и без окръжност." Ако Мураками се опитва да ни внуши чрез тази метафора, че да си представим този кръг би било като да схванем или открием същността, или *crème de la crème*, на нашия живот (с. 47), всичко показва, че авторът Милбърн се опитва чрез нея да насочи вниманието ни към един най-същностен аспект на "концептуалната работа" – нейната отвореност към неизвестното и немислимото, отвореност която я превръща в творчески *poesis*. Авторът тук търси връзката между имиджи (образи), понятия, метафори и мисъл – опирайки се на прочита на Брук на Юнг – в "екзистенциалния опит", на базата на който преоткритият индивидуален Аз (Dasein) конституира своя изказ за себе си и за света като фундаментално "метафоричен" (с. 62). Тук бих искал да отбележа само, че тази връзка би могла да бъде по-обстойно изяснена, с по-онагледен и плавен преход между нейните отделни елементи.

В третата глава, авторът предлага една дискусия на три термина релевантни към неговото изложение, а именно – "екзистенциалните метафори", "концептуалните персони (или персонажи)", и "размитото (fuzzy) авторство". Относно екзистенциалните метафори, той се опира на екзистенциални мислители като Хайдегер, Сартр, Камю и Левинас, твърдейки че "екзистенциализмът по същество предлага метафоричен подход за света" (с. 65). За да се скрепи това твърдение, у Сартр е потърсен един оптимистичен и жизне-утвърдителен възглед за индивидуално "само-създаване" съгласно един "имидж (образ) на човека такъв какъвто човек вярва, че трябва да бъде" (с. 66). По подобен начин, у Хайдегер са констатирани имиджи (образи) като "битие-в-света" и "обитаване" (dwelling/Wohnen), у Камю абсурдния имидж на Сизиф, а у Левинас проблематичния имидж на Другия, чиято "единичност" остава неизказуема (с. 78). Всички тези имиджи сочат към феномени, които иначе – подобно на метафората на Мукракми с кръга с много центрове и без окръжност – не биха могли да бъдат концептуално представени. Тук ще отбележа, че авторът може по-обстойно 1) да диференцира ранния от късния Хайдегер, както и 2) да позиционира Левинас по отношение на Хайдегер, което мисля ще му позволи по-лесно да идентифицира връзката между понятия, имиджи и метафори в концептуалната работа.

Терминът "концептуалните персони" е заимстван от Делюз и Гатари и с него авторът допълва представата си за "концептуална работа", като допускаща едно разгръщане отвъд идеята за собственост на авторовите творения и техните елементи. Така относителната независимост на концептуалните персони от техните автори позволява тяхното утилизиране в концептуалната работа на други мислители, писатели и читатели. Авторът допълва тази гледна точка и с представата на Епщайн за хиперавторството, която визира персони способни на авторство и творчество, в едно с възможността за тяхната мултипликация. Тук интересът на Милбърн е с фокус преди всичко върху умножаването на авторството чрез своеобразното размиване на определен автор, а не на неговото изчезване (както е в пост-структуралистката мисъл) (с. 94). Взети заедно, идеите за "концептуалните персони" и "хиперавторството" подкрепят представа на автора за концептуалната работа, като включваща концепти, имиджи, метафори, само-терапия, пространство и др. и като достъпна както за философите и писателите, така и за читателите. Необходимо е обаче да се посочи, че авторът не пропуска да подчертае своите специфични различия с авторите на тези идеи, съгласно неговите собствени техни интерпретации. Тук ще отбележа само, че намирам за нужно едно по-структурирано представяне на термина на Делюз и Гатари, както и на неговата връзка с хиперавторството на Епщайн, и на изследователския проект на автора като цяло.

Като цяло намирам дисертационния проект на автора и неговото изпълнение за значителен академичен принос в осмислянето на отношението между културните области на

философията и литературата по един продуктивен начин. Темата е задълбочено изследвана и представена в перспектива, с множество идентифицирани връзки между философски идеи и литературни произведения, които я подкрепят. Проектът е добре структуриран, а препоръките относно неговото изпълнение са от спомагателно естество и напълно осъществими в кратък период от време. (Специфични мои коментари и бележки в тази връзка ще му бъдат предоставени в отделен файл).

С оглед на горепосочените съображения, смятам че дисертационният текст като цяло е убедителен и заслужава положителна и висока оценка. Съответно, смятам, че може да се пристъпи към финализиране на процедурата за получаване на докторска степен.

Пожелавам успех на автора в бъдещата му работа и се надявам това становище да е от полза.

С почит,

Доц. Росен Русев

Имейл: r.roussev@uni-vt.bg